

Nr 42.

Ankom till riksdagens kansli den 16 november 1939 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om uppförande å riksstaten för budgetåret 1939/40 av en huvudtitel för folkhushållningsdepartementet m. m.

(1:a avd.)

I proposition nr 33 har Kungl. Maj:t under punkten 1 föreslagit riksdagen att för redovisning av till folkhushållningsdepartementets förvaltningsområde hänförliga anslag, med ändring av riksstaten för budgetåret 1939/40, å denna riksstat under Driftbudgeten: Egentliga statsutgifter upptaga en ny huvudtitel, benämnd X a. Folkhushållningsdepartementet.

Vidare har Kungl. Maj:t i samma proposition under punkterna 4—11 föreslagit riksdagen att till nämnda huvudtitel omföra följande å gällande riksstat upptagna anslag, nämligen

de under *fjärde huvudtiteln* för rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap upptagna förslagsanslagen till avlöningar och omkostnader samt reservationsanslaget till den ekonomiska försvarsberedskapens ordnande å respektive 78,500, 22,200 och 220,000 kronor,

de under *sjunde huvudtiteln* för konjunkturinstitutet upptagna förslagsanslagen till avlöningar och omkostnader samt reservationsanslaget till särskilda undersökningar å respektive 79,600, 10,000 och 100 kronor, ävensom

de under *tionde huvudtiteln* upptagna förslagsanslagen till statlig lagerhållning m. m. och till ytterligare medel för statlig lagerhållning m. m. å respektive 3,000,000 och 1,200,000 kronor.

Därjämte har Kungl. Maj:t i ovannämnda proposition under punkten 9 föreslagit riksdagen medgiva att det för konjunkturinstitutet uppförda reservationsanslaget till särskilda undersökningar må disponeras i enlighet med vad i propositionen angivits.

I fråga om ändrade regler för dispositionen av sistnämnda anslag har i propositionen redogjorts för ett av *nämnden för konjunkturinstitutet* framlagt förslag till organisatorisk förstärkning av konjunkturinstitutet för tillgodoseende av de ökade krav på ekonomisk information, som föranledas av krigsläget. Enligt förslaget skulle konjunkturinstitutet infogas i krisorganisationen och där erhålla ställning som ett sammanhållande och i viss mån även vägledande organ för det till stöd för krispolitiken erforderliga allmänna utredningsarbetet. Därjämte skulle inom institutet bedrivas eget utredningsarbete, vilket liksom hittills skulle begränsas till ekonomiska och

statistiska undersökningar baserade på materialbearbetning, som i vanlig ordning verkställt inom vederbörande statistiska verk eller genom krisorganens försorg. Institutets normala verksamhet skulle å andra sidan inskränkas och i viss mån nedläggas. Sålunda skulle alla pågående engångsundersökningar avbrytas, i den mån ej krispolitikens behov motiverade deras fullföljande, samt de halvårsvis utarbetade rapporterna angående konjunkturläget inskränkas till att utgöra sammanfattande översikter över utvecklingen på den svenska marknaden med särskilt avseende fäst vid krisens återverkningar på denna.

Beträffande formerna för arbetets bedrivande framdeles har nämnden framhållit följande.

Det av krisläget nödvändiggjorda utredningsarbetet torde komma att hänföra sig till väsentligen fyra olika områden, nämligen den allmänna prishälden, utvecklingen av produktion och distribution inom industrien respektive inom jordbruket samt utvecklingen av utrikeshandeln. För en fullt effektiv ekonomisk och statistisk informationstjänst kräves otvivelaktigt, att utredningsarbetet inom vart och ett av dessa områden ställes under ledning av en väl skolad ekonom eller statistiker. Ifrågasvarande fyra experter böra lämpligen vara placerade i de på de olika områdena verk samma krisorganens sekretariat för ledning av till dessa förlagda specialutredningar men samtidigt — för undvikande av dubbelarbete eller annan olämplig disposition av anlitad arbetskraft — hålla den nära inbördes kontakt, som kan vinnas endast om de samarbeta inom ramen av ett sammanhållande utredningsorgan. Om den nya utredningsverksamheten anses böra organiseras med anslutning till konjunkturinstitutet, synes konsekvensen av det anförda bli, att till detta skola knytas fyra kvalificerade tjänstemän, vilka samtidigt — med nyss angiven arbetsfördelning — tjänstgöra såsom sekreterare hos de olika krisorganen; för organisationsformens reella innehåll är det givetvis utan betydelse, om experterna formellt äro anställda och erhålla lön hos respektive nämnder eller om de — såsom i det följande antages böra bli fallet — anställas såsom tjänstemän i institutet. Sammanhållande kraft inom nämnda sakkunniggrupp vid institutet torde böra vara den som fått prishäldningsområdet sig anförtrott, detta på grund av prisfrågornas för hela krispolitiken centrala betydelse.

Det är att vänta, att de fyra tjänstemän som enligt förslaget skulle tjänstgöra som ekonomiska och statistiska experter inom var sitt specialområde i allt väsentligt skulle bindas av sina uppgifter inom de olika krisorganen. I synnerhet måste detta bli fallet, i den mån dessa organ anses själva böra föranstalta om bearbetning av primärmaterial av större omfattning. De skulle därför sannolikt få föga tid över för ledningen av det erforderliga, på gemensamma behov inriktade statistiska arbetet eller för upprätthållande av önskvärd fortlöpande kontakt med de statistiska verken. Sistnämnda uppgifter torde därför lämpligen böra uppdragas åt en särskild tjänsteman. Denne femte expert, som sålunda skulle vara fri från sekretäraryppdrag hos krisorganen men ha centralt ansvar för det allmänna statistiska arbetets planläggning och genomförande, borde eljest inom institutet intaga samma ställning som de övriga fyra experterna.

För att genomföra den sålunda skisserade organisationsplanen erfordrades enligt nämndens mening viss förstärkning av personalen, bland annat med två sakkunniga. Dessutom skulle omorganisationen föranleda ökade expens-

utgifter. Sammanlagt har kostnadsökningen överslagsvis beräknats till 60,000 kronor, ett belopp som dock skulle minskas om viss del av personalen erhöle anställning och lön direkt hos vederbörande krisorgan. Nämnden har föreslagit, att riksdagens medgivande skulle inhämtas till att kostnaden för den ifrågasatta förstärkningen av institutet tillsvidare finge bestridas av det för konjunkturinstitutet uppförda reservationsanslaget till särskilda undersökningar.

Departementschefen har anfört följande.

Den ekonomiska och statistiska utredningsverksamhet, som blir erforderlig till ledning för de olika krisorganens arbete, bör redan från början organiseras så, att dubbelarbete undviks och gemensamma intressen beaktas vid utformningen av utredningsplanerna. Detta önskemål skulle främjas, om de för utredningsarbetet inom olika områden omedelbart ansvariga hölle nära inbördes kontakt inom ramen av ett sammanhållande utredningsorgan. I likhet med nämnden för konjunkturinstitutet finner jag lämpligt, att institutet tilldelas uppgiften att tjänstgöra såsom ett sådant organ. Institutet skulle därigenom även sättas i tillfälle att till folkhushållningsdepartementets tjänst sammanföra och ytterligare överarbeta de utredningsresultat som vinnas i arbetet inom de olika krisorganen. Med den föreslagna omorienteringen av institutets arbete bör följa, att institutet inordnas direkt under folkhushållningsdepartementet.

Med avseende å institutets organisation efter omläggningen av arbetsuppgifterna kan jag i huvudsak ansluta mig till vad nämnden anfört. Jag finner det dock tveksamt, om de olika experterna böra anställas vid institutet. Skäl kunna tala för att de i stället, i den mån de ej äro sakkunniga vid institutet, skola ingå i krisorganens sekretariat och avlönas av de för dessa organs verksamhet anvisade anslagen. Hur organisationen i detta avseende bör slutligt regleras, får prövas, sedan krisadministrationen erhållit en mera definitiv utformning. I likhet med nämnden anser jag lämpligt, att institutets normala arbeten i samband med omorganisationen tillsvidare nedläggas eller väsentligt inskränkas. Vad nämnden uttalat angående konsekvenserna härav för nämndens egen ställning ger mig ej anledning till erinran.

Nämnden har föreslagit, att det å riksstaten uppförda reservationsanslaget till Konjunkturinstitutet: Särskilda undersökningar skall få disponeras för den erforderliga förstärkningen av institutets arbetskrafter. Denna anordning, som torde kräva riksdagens godkännande, synes även mig utgöra en lämplig lösning.

I föreliggande proposition har föreslagits anvisande av vissa anslag under en ny huvudtitel å tilläggsstat I till riksstaten. I anslutning härtill har vidare föreslagits att å den av lagtima riksdagen fastställda riksstaten skulle, med ändring av denna stat, uppföras en motsvarande ny huvudtitel, till vilken skulle överföras vissa å andra huvudtitlar upptagna anslag. Jämknings- i löpande statsregleringar ha hittills icke brukat ske genom ändring av den fastställda riksstaten utan genom beslut om tilläggsstater, vilka varit sidoställda riksstaten såsom självständiga stater men redovisats tillsammans med denna stat. Denna anordning skulle vid bifall till det framställda förslaget frångås, i det att en jämkning nu förutsättes vidtagen i den tidigare fastställda riksstaten. Konsekvensen synes bliva att i så fall även beslut

Utskottet.

om anslag å tilläggsstat böra behandlas såsom beslut om vissa ändringar i riksstaten och icke föranleda ett självständigt regleringsbeslut genom fastställande av särskild tilläggsstat.

Det lär enligt utskottets mening icke kunna bestridas, att det hittills tillämpade förfarandet med fastställande av särskilda tilläggsstater varit ägnat att i olika hänseenden medföra olägenheter, som framträtt starkare ju mera omfattande krav på ändringar i och tillägg till statsregleringen som utvecklingen medfört. I förevarande läge, då det blivit nödvändigt att införa en ny huvudtitel och man vidare har att räkna med två särskilda tilläggsstater, har utskottet ansett det böra tagas under överbägande, huruvida icke skäl föreligga att hädanefter vidtaga jämkningar i löpande statsreglering genom beslut om ändring i riksstaten i stället för genom fastställande av särskilda tilläggsstater. Jämkningsarna skulle då genomföras på så sätt att tilläggsanslag, vare sig det gäller förstärkning av befintliga riksstatsanslag eller medel för nytillkomna ändamål, anvisades, varefter redovisning av tilläggsanslagen skulle ske tillsammans med de tidigare fastställda riksstatsanslagen, samt att, i fråga om inkomsterna, den justering sker, som med hänsyn till en ny inkomstberäkning eller till följd av ökade utgifter visar sig nödvändigt. Härigenom vinnes såväl att vissa nu från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter bestrida kostnader komma att redovisas i sitt egentliga sammanhang som att efter verkställd ny inkomstberäkning en sammanfattning av riksstaten kommer att utvisa samtliga för budgetåret anvisade utgiftsanslag och uppförda inkomstitlar.

Med den uppfattning, åt vilken utskottet här givit uttryck, har utskottet ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag om viss ändring i riksstaten. Praktiska skäl synas tala för den förordade anordningen, vilken innebär att den jämkning i riksstaten vidtages att vissa anslag uteslutas från de huvudtitlar, där de nu finnas uppförda, och i stället upptagas med oförändrade belopp å den nya huvudtiteln för folkhus-hållningsdepartementet. Härigenom sker icke någon rubbning i riksstatens slutsiffra.

Den nya huvudtitelns uppställning, sedan ifrågavarande överföring verkstälts, framgår av bilaga till detta utlåtande.

Kungl. Maj:t har i propositionen också framlagt förslag till viss, av krisförhållandena föranledd omläggning av konjunkturinstitutets verksamhet. Förslaget innebär i huvudsak att delvis med anlåtande av de vid institutet nu anställda sakkunniga till krisorganens förfogande skulle ställas ekonomiska och statistiska experter. Dessa skulle samtidigt vara anknutna till konjunkturinstitutet, vilket härigenom skulle bliva ett sammanhållande organ för det av krisläget nödvändiggjorda utredningsarbetet. Den normala verksamheten vid institutet skulle å andra sidan begränsas och i viss mån nedläggas. Utskottet anser sig böra tillstyrka att den kostnadsökning, som omläggningen må medföra för institutet, tills vidare bestrides från det för institutet anvisade anslaget till särskilda undersökningar.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) för redovisning av till folkhushållningsdepartementets förvaltningsområde hänförliga anslag, med ändring av riksstaten för budgetåret 1939/40, å denna riksstat under Driftbudgeten: Egentliga statsutgifter upptaga en ny huvudtitel, benämnd X a. Folkhushållningsdepartementet;

b) besluta att till nämnda huvudtitel skola överföras följande å gällande riksstat upptagna anslag, nämligen

de under *fjärde huvudtiteln* för rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap upptagna förslagsanslagen till avlöningar och omkostnader samt reservationsanslaget till den ekonomiska försvarsberedskapens ordnande å respektive 78,500, 22,200 och 220,000 kronor,

de under *sjunde huvudtiteln* för konjunkturinstitutet upptagna förslagsanslagen till avlöningar och omkostnader samt reservationsanslaget till särskilda undersökningar å respektive 79,600, 10,000 och 100 kronor, ävensom

de under *tionde huvudtiteln* upptagna förslagsanslagen till statlig lagerhållning m. m. och till ytterligare medel för statlig lagerhållning m. m. å respektive 3,000,000 och 1,200,000 kronor;

c) medgiva att anslaget till Konjunkturinstitutet: Särskilda undersökningar må disponeras i enlighet med vad i propositionen angivits.

Stockholm den 16 november 1939.

På första särskilda utskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Grånebo*, *Domö*, *Bärg* i Katrineholm, *Nilsson* i Malmö, *von Stockenström*, *Eriksson* i Ljusdal, *Gustafsson* i Benestad, *Wahlmark*, *Sjödahl*, *Andersson* i Bussjö, *Mannerskantz* och *Nisser*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Eriksson* i Stockholm, *Olsson* i Gävle, *Andersson* i Rasjön, *Andersson* i Falkenberg, *Gustafson* i Vimmerby, *Andersson* i Löbbo, *Lövgren*, *Persson* i Falla, *Bergström* i Hälsingborg, *Hansson* i Rubbestad och *Staxång*.

Egentliga statsutgifter.

X a. Folkhushållningsdepartementet.

		Kronor	Kronor
A. Folkhushållningsdepartementet.			

Säger för folkhushållningsdepartementet			—
B. Krisförvaltningen.			
Rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap:			
1	Avlöningar (IV. C. 1), <i>förslagsanslag</i>	78,500	
2	Omkostnader (IV. C. 2), <i>förslagsanslag</i>	22,200	
3	Den ekonomiska försvarsberedskapens ordnande (IV. C. 3), <i>reservationsanslag</i>	220,000	320,700
Konjunkturinstitutet:			
4	Avlöningar (VII. B. 15), <i>förslagsanslag</i>	79,600	
5	Omkostnader (VII. B. 16), <i>förslagsanslag</i>	10,000	
6	Särskilda undersökningar (VII. B. 17), <i>reservationsanslag</i>	100	89,700

Säger för krisförvaltningen			—
C. Diverse.			
1	Statlig lagerhållning m. m. (X. F. 9), <i>förslagsanslag</i> ..	3,000,000	
2	Ytterligare medel för statlig lagerhållning m. m. (X. F. 10), <i>förslagsanslag</i>	1,200,000	4,200,000

Säger för diverse			—
Summa			—